

PŘEDMĚT A OBSAH ÚČETNICTVÍ, ZÁKON O ÚČETNICTVÍ A SOUVISEJÍCÍ PŘEDPISY, ÚČTOVÁ OSNOVA, ÚČTOVÝ ROZVRH, VNITROPODNIKOVÉ SMĚRNICE

Předmět a obsah účetnictví:

tzn. čím se zabývá?

Účetnictví je číselné zaznamenávání hospodářských jevů podniku, podnikatele.

(soustava účetních záznamů)

Podrobněji:

- a/ **skutečný stav a pohyb majetku a závazků včetně dluhů, zaznamenávání nákladů a výnosů pro zjištění HV (§2 ZoÚ)**
- b/ **období (§3 ZoÚ) – kalendářní nebo hospodářský rok**
- c/ **dokladovost (§6 odst.1 a 2, §4 odst.11 , podrobně §11 ZoÚ)-účetní záznamy**
- d/ **vedení účetnictví v Kč a v českém jazyce (§4 odst. 12,13), podmínka srozumitelnosti**

Funkce/úkoly/

- **dokumentační** – paměť, zaznamenání, slouží v případě sporů, ...
- **informační** - směrem dovnitř i vně podniku
- **kontrolní** – kontrolní úřady/podklad pro zjištění daň. základu/, ale i vnitřní kontrola
- **dispoziční** - pro podnikatele a zaměstnance jako zdroj informací pro rozhodování

Účetní metody, principy, zásady

1. věrné a poctivé vedení účetnictví (účetnictví odpovídá skutečnému stavu)

- **správnost**
- **úplnost**
- **průkaznost**
- **srozumitelnost**
- **přehlednost**
- **zaručení trvanlivosti**

ÚJ jsou povinny:

1. **dodržovat směrnou účtovou osnovu**
2. **dodržovat uspořádání položek účetní závěrky a obsahové vymezení položek účetní závěrky**
3. **dodržovat obsahové vymezení účetních knih a účetní metody – metody oceňování, odepisování,...**

Historie:

V praxi se účetnictví používalo již před mnoha staletími, zpočátku ve velmi zjednodušené podobě.

Obchodníci a řemeslníci potřebovali znát informace o tom, co jim jejich „podnikání“ vynáší, proto si sepisovali svůj majetek a závazky na začátku své činnosti a pak po nějaké době a porovnávali.

PŘÍKLAD:

Zboží	100
Závazky	100
Vlastní zdroj	0

později

Peníze	50
Zboží	110
Závazky	40
Vlastní zdroj	120

Tato zjednodušená evidence však dlouho nevystačila, a tak se ú. postupně vyvíjelo, zdokonalovalo, až se vyvinulo v dnešním termínem nazývané podvojně účetnictví – poprvé písemně popsáno v roce 1494 v knize italského mnicha Luca Pacioliho.

Legislativní úprava účetnictví

Zákon č. 563/1991 Sb. O účetnictví ve znění p.p.

Vyhláška č.500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví

České účetní standardy 001 – 023 pro vybrané účetní jednotky, které vedou účetnictví podle vyhlášky č. 500/2002 Sb.

Směrnice pro účetnictví

Zákon č. 563/1991 Sb.

Stručný obsah zákona o účetnictví:

- a) definuje **účetní jednotky** a **soustavu podvojného účetnictví**
- b) definuje **předmět účetnictví** a **účetní období**
- c) stanoví **základní povinnosti** při vedení účetnictví a při **používání účetních metod** (oceňování, odpisování, apod.) včetně **pokut** za nedodržení povinností uložených zákonem
- d) definuje **účetní knihy**, jejich otevírání a uzavírání, **účetní doklady**, podmínky předávání a přebírání účetních záznamů, **směrnou účtovou osnovu** a **rozvrh**, **archivaci** účetních záznamů, **inventarizace**
- e) definuje **účetní závěrku** (individuální i konsolidovanou) a stanoví základní požadavky na jejich obsah a **zveřejňování** (prezentaci) včetně výroční zprávy a povinnosti auditu účetní závěrky
- f) stanoví pravidla pro **oceňování** jak v průběhu účetního období, tak i k rozvahovému dni
- g) upravuje způsob vydávání další **účetní metodiky**, např. vydávání dalších prováděcích vyhlášek k zákonu, vydávání ČÚS, používání mezinárodních účetních standardů.
- h) stanoví **rozsah** vedení účetnictví (v plném nebo zjednodušeném rozsahu)

Zákon o účetnictví předpokládá vydání vyhlášek, které upraví tyto vybrané oblasti účetnictví pro jednotlivé skupiny účetních jednotek:

- zařazení ÚJ do jednotlivých skupin podle charakteru jejich činnosti, účetní metody a jejich použití jednotlivými skupinami ÚJ – skupiny (mají obdobný charakter činnosti) např. banky, pojišťovny, investiční společnosti a fondy, podnikatelé, zdravotní pojišťovny, samosprávné územní celky, příspěvkové organizace, ...

„Plné znění“ některých důležitých paragrafů zákona:

§ 1

- (1) Tento zákon stanoví v souladu s právem Evropské unie¹⁾ rozsah a způsob vedení účetnictví a požadavky na jeho průkaznost.
- (2) Tento zákon se vztahuje na
 - a) **právnícké osoby**, které mají sídlo na území České republiky,
 - b) **zahraniční právnícké osoby** a **zahraniční jednotky**, které jsou podle právního řádu, podle kterého jsou založeny nebo zřízeny, účetní jednotkou nebo jsou povinny vést účetnictví, pokud na území České republiky podnikají nebo provozují jinou činnost podle zvláštních právních předpisů,
 - c) **organizační složky státu** podle zvláštního právního předpisu,
 - d) **fyzické osoby**, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku,

- e) **ostatní fyzické osoby**, které jsou podnikateli, pokud jejich **obrat** podle zákona o dani z přidané hodnoty,^{1a}) včetně plnění osvobozených od této daně, jež nejsou součástí obratu, v rámci jejich podnikatelské činnosti přesáhl za **bezprostředně předcházející kalendářní rok** částku **25 000 000 Kč**, a to od prvního dne kalendářního roku.
- f) **ostatní fyzické osoby**, které vedou účetnictví **na základě svého rozhodnutí**,
- g) **ostatní fyzické osoby**, které jsou **podnikateli** a jsou **společníky sdruženými ve společnosti**, pokud alespoň jeden ze společníků sdružených v této společnosti je osobou uvedenou v písmenech a) až f) nebo h) až l),
- h) **ostatní fyzické osoby**, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá **zvláštní právní předpis**,
- i) svěřenské fondy podle občanského zákoníku,
- j) fondy obhospodařované penzijní společnostmi podle zákona upravujícího důchodové spoření a podle zákona upravujícího doplňkové penzijní spoření,
- k) investiční fondy bez právní osobnosti podle zákona upravujícího investiční společnosti a investiční fondy
- l) ty, kterým povinnost sestavení účetní závěrky stanoví zvláštní právní předpis nebo ty, které jsou účetní jednotkou podle zvláštního právního předpisu

osoby uvedené v písmenech a/ - l/ jsou **ÚČETNÍ JEDNOTKY**

§ 2

Předmět účetnictví

Účetní jednotky účtují o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření.

§ 3

- (1) Účetní jednotky účtují **podvojnými zápisy** o skutečnostech, které jsou předmětem účetnictví, do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisí (dále jen „účetní období“); není-li možno tuto zásadu dodržet, mohou účtovat i v účetním období, v němž zjistily uvedené skutečnosti. V účetním období účetní jednotky účtují o uvedených skutečnostech v souladu s účetními metodami (§ 4 odst. 8); přitom o veškerých nákladech a výnosech účtují bez ohledu na okamžik jejich zaplacení nebo přijetí.
- (2) **Účetním obdobím je nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců, není-li dále stanoveno jinak. Účetní období se buď shoduje s kalendářním rokem nebo je hospodářským rokem.** Hospodářským rokem je účetní období, které může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden. Účetní období bezprostředně předcházející změně účetního období může být kratší nebo delší než uvedených dvanáct měsíců.

část §4

Prováděcí právní předpisy pro jednotlivé skupiny účetních jednotek upraví

- a) **rozsah a způsob sestavování účetní závěrky** a vyhotovení **výroční zprávy**
- b) **uspořádání, označování a obsahové vymezení položek majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv v účetní závěrce**, včetně uspořádání, označování a obsahového vymezení podrozvahových účtů,
- c) **uspořádání, označování a obsahové vymezení nákladů, výnosů a výsledků hospodaření v účetní závěrce**,
- d) **uspořádání a obsahové vymezení vysvětlujících a doplňujících informací v příloze v účetní závěrce**, včetně informací o nakládání s prostředky státního rozpočtu a rozpočtů územních samosprávných celků,

e) uspořádání a obsahové vymezení přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu,

f) směrnou účtovou osnovu,

g) účetní metody, zejména způsoby oceňování a jejich použití včetně oceňování souboru majetku, postupy tvorby a použití opravných položek, postupy odpisování, postupy tvorby a použití rezerv,

h) metody přechodu z jednoduchého účetnictví nebo daňové evidence podle zvláštního zákona^{1d)} na účetnictví,

i) uspořádání, označování a obsahové vymezení položek konsolidované účetní závěrky,

j) metody konsolidace účetní závěrky,

k) postup zahrnování účetních jednotek do konsolidačního celku,

l) vymezení vybraných účetních jednotek a stanovení, které z nich předávají do centrálního systému účetních informací státu pouze účetní záznamy pro sestavení účetních výkazů za Českou republiku a za dílčí konsolidační celky státu,

m) pravidla pro formát, strukturu, přenos a zabezpečení účetních záznamů v technické formě vybraných účetních jednotek,

n) požadavky pro technické a smíšené formy účetních záznamů,

o) rozsah a četnost předávání účetních záznamů vybranými účetními jednotkami do centrálního systému účetních informací státu,

p) rozsah a způsob sestavování účetních výkazů za Českou republiku a za dílčí konsolidační celky státu,

q) uspořádání, označování a obsahové vymezení položek majetku a jiných aktiv a závazků a jiných pasiv v účetních výkazech za Českou republiku a za dílčí konsolidační celky státu; u vybraných účetních jednotek je součástí prováděcího předpisu závazný vzor částí účetní závěrky,

r) uspořádání, označování a obsahové vymezení položek nákladů a výnosů a peněžních toků v účetních výkazech za Českou republiku a za dílčí konsolidační celky státu,

s) uspořádání, označování a obsahové vymezení vysvětlujících a doplňujících informací v příloze účetních závěrek vybraných účetních jednotek a v příloze v účetních výkazech za Českou republiku a za dílčí konsolidační celky státu,

t) metody konsolidace a jejich použití při sestavování účetních výkazů za Českou republiku a za dílčí konsolidační celky státu,

u) požadavky na organizaci a způsob provedení inventarizace u vybraných účetních jednotek,

v) metodu přeměny obchodní korporace včetně úprav prováděných v rámci přeměn obchodní korporace k datu zápisu do obchodního rejstříku s účinky od rozhodného dne, metodu sestavení zahajovací rozvahy a úpravy při přeshraniční přeměně, vkladu nebo prodeji podniku.

(9) Účetní jednotky jsou povinny vést jedno účetnictví za účetní jednotku jako celek

(10) Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví jako soustavu účetních záznamů; přitom mohou použít technických prostředků, nosičů informací a programového vybavení. Účetním záznamem se rozumí data, která jsou záznamem veškerých skutečností týkajících se vedení účetnictví. Každou skutečnost týkající se vedení účetnictví jsou účetní jednotky povinny zaznamenávat výhradně jen účetními záznamy.

(11) Jednotlivé účetní záznamy mohou být seskupovány do souhrnných účetních záznamů; takovými účetními záznamy jsou zejména účetní doklady, účetní zápisy, účetní knihy,

odpisový plán, inventurní soupisy, účtový rozvrh, účetní závěrka a výroční zpráva.

Účetní jednotky jsou povinny takové účetní záznamy vést nejméně v rozsahu stanoveném tímto zákonem.

- (12) Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví **v peněžních jednotkách české měny.** V případě pohledávek a závazků, podílů na obchodních společnostech,²⁾ cenných papírů³⁾ a derivátů,⁴⁾ cenin, pokud jsou vyjádřeny v cizí měně, a cizích měn, jsou účetní jednotky povinny použít **současně i cizí měnu;** tato povinnost platí i u opravných položek, rezerv a technických rezerv,⁶⁾ pokud majetek a závazky, kterých se týkají, jsou vyjádřeny v cizí měně.
- (13) **Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví v českém jazyce.** Účetní doklady mohou být vyhotoveny v cizím jazyce jen tehdy, je-li splněna podmínka srozumitelnosti podle § 8 odst. 5.
- (14) Za informační systém podle zvláštního právního předpisu⁷⁾ lze účetnictví považovat pouze jako celek.
- (15) **Účetní jednotky jsou povinny v příslušném účetním období použít účetní metody podle odstavce 8 ve znění platném na jeho počátku.**

§5

- (1) **Účetní jednotky mohou pověřit vedením svého účetnictví i jinou právnickou nebo fyzickou osobu.**
- (2) **Pověřením podle odstavce 1 se nezbujuje účetní jednotka své odpovědnosti za vedení účetnictví.**

§ 14

Směrná účtová osnova a účtový rozvrh

- (1) **Směrná účtová osnova určuje uspořádání a označení účtových tříd, popřípadě účtových skupin nebo i syntetických účtů** pro účtování o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření; toto uspořádání musí zajistit sestavení účetní závěrky. Pro vybrané účetní jednotky může směrná účtová osnova určit i uspořádání a označení analytických účtů a označení a uspořádání podrozvahových účtů.
- (2) **Na podkladě směrné účtové osnovy podle odstavce 1 jsou účetní jednotky povinny sestavit účtový rozvrh, v němž uvedou účty potřebné k zaúčtování všech účetních případů a k sestavení účetní závěrky v dané účetní jednotce.**
- (3) **Účetní jednotky sestavují účtový rozvrh podle odstavce 2 pro každé účetní období; v průběhu účetního období je možno účtový rozvrh doplňovat.** Pokud nedochází k prvnímu dni účetního období ke změně účtového rozvrhu platného v předcházejícím účetním období, postupuje účetní jednotka podle tohoto rozvrhu i v následujícím účetním období.

Vyhláška č. 500/2002 Sb.

kteřou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb. O účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví.

Vyhláška upravuje:

- rozsah a způsob sestavení účetní závěrky a **vyhotovení výroční zprávy**
- uspořádání, označování a obsahové vymezení položek (rozvaha), nákladů a výnosů (výkaz zisků a ztrát – výsledovka) – v textové popisné podobě a v příloze v podobě konkrétních výkazů
- směrnou účtovou osnovu, účetní metody

ČESKÉ ÚČETNÍ STANDARDY PRO PODNIKATELE

- 001 – Účty a zásady účtování na účtech
- 002 – Otevírání a uzavírání účetních knih
- 003 – Odložená daň
- 004 – Rezervy
- 005 – Opravné položky
- 006 – Kursové rozdíly
- 007 – Inventarizační rozdíly a ztráty
- 008 – Operace s cennými papíry a podíly
- 009 – Deriváty
- 010 – Zrušen
- 011 – Operace s podnikem
- 012 – Změny vlastního kapitálu
- 013 – Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek
- 014 – Dlouhodobý finanční majetek
- 015 – Zásoby
- 016 – Krátkodobý finanční majetek
- 017 – Zúčtovací vztahy
- 018 – Kapitálové účty a dlouhodobé závazky
- 019 – Náklady a výnosy
- 020 – Konsolidovaná účetní závěrka
- 021 – Některé postupy v účetnictví při vyrovnání, nuceném vyrovnání, konkursu a likvidaci
- 022 – Postup v účetnictví a při inventarizaci majetku a závazků při převodech majetku státu na jiné osoby
- 023 – Přehled o peněžních tocích

Vnitropodnikové směrnice

Zákonné:

- Účtový rozvrh § 14 ZoU
- Seznam účetních knih § 16 ZoU
- Seznam číselných znaků, symbolů a zkratk používaných v účetnictví - § 16 ZoU
- Odpisový plán - § 28 ZoU

Ostatní:

- Oběh dokladů
- Účtování a odepisování DHM, DNM
- Inventarizace majetku
- Harmonogram účetní závěrky
- Oceňovací metody použité v účetnictví
- Účtování a evidence zásob
- Časové rozlišení nákladů a výnosů
- Tvorba a čerpání rezerv
- Vyúčtování cestovních náhrad
- Paušály na pracovní oděvy, telefony, použití vlastního náradí
- Úschova účetních písemností
- Podpisové vzory

Ostatní související předpisy

vazba účetnictví na obchodní právo a občanské právo

Od 1.ledna 2014 nabyl účinnosti zákon 89/2012 Sb., **nový občanský zákoník (NOZ)** a zákon 90/2012 ZOK – **zákon o obchodních korporacích (ZOK)**

- **NOZ** je základem pro stanovení podrobnějších pravidel účtování v jednotlivých oblastech, zejména v oblasti závazkového práva

pojmy: podnikatel, korporace, obchodní závod, svěřenský fond, závazek a dluh, zápůjčka, záloha, závdavek, výprosa, výpůjčka hmotné či nehmotné movité věci a nemovité věci, stavební právo, nájem, pachtovné,

- **ZOK** definuje práva a povinnosti obchodních korporací (obchodní společnosti a družstva), což má vliv zejména v oblasti vlastního kapitálu a rozdělení HV a také na postupy účtování, upravuje postup při snižování a zvyšování základního kapitálu, řeší příplatky do kapitálu, vytváření zvláštních rezervních fondů

Minulostí se tak stává **původní občanský zákoník** tj. zákon 40/1964 Sb., zákon č. 116/1990 Sb. O nájmu a podnájmu nebytových prostor, zákon č.72 o vlastnictví bytů A zákon č. 513/1991 Sb. **Obchodní zákoník.**

- **Zákon o přeměnách** obchodních společností a družstev – povinnost sestavení konečné účetní závěrky (mimořádné nebo řádné), mezitímní účetní závěrky, zahajovací rozvahy, ...
- **Zákon o veřejných rejstřících** kromě jiného stanoví osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku (vazba na určování ÚJ a povinnost vést účetnictví)
Také definuje další důležitou povinnost – zveřejnění účetních informací ve Sbírce listin, například výroční zprávy, účetních závěrek, ...

Daňové zákony zejména zákon o daních z příjmů, zákon o DPH, zákon o silniční dani,... také většinou novelizovány od 1.1.2014

zákon o daních z příjmů – v § 23 s názvem Základ daně : u poplatníka, který je účetní jednotkou, tvoří základ daně hospodářský výsledek, to je rozdíl mezi jeho výnosy a náklady v příslušném účetním období, rozdíl se upraví podle tohoto zákona

*při aplikaci tohoto zákona je potřeba respektovat také **Pokyny řady D** (takzvaná „**děčka**“ ve Finančním zpravodaji*